

سیر بررسی ایده اولیه و سیاست های کلی پیشنهادی محیط زیست

نوراله قیصری^۱

چکیده

تدوین سیاست های کلی نظام در مجمع تشخیص مصلحت فرآیندی چند مرحله ای از ابلاغ عنوان تا سیاست ها را شامل می شود. تنظیم اولیه و پیشنهادی ایده ، بندهای سیاستی ، نظر مشورتی از جمله اقداماتی است که در این فرایند توسط دبیرخانه مجمع و کمیسیون های مربوطه و شورای مجمع صورت می گیرد. در این نوشتار مراحل و فرایندهای مختلف تدوین سیاست های کلی محیط زیست از مرحله عنوان تا اعلام نظر مشورتی مجمع تشخیص مصلحت نظام مورد بررسی قرار گرفته است. در تهیه پیش نویس سیاست ها کمیسیون امور زیربنایی و تولیدی و کمیسیون مشترک دبیرخانه نقش اصلی داشته اند.

واژگان کلیدی

محیط زیست، ایده اولیه ، بندهای سیاستی ، نظر مشورتی ، سیاست کلی

۱. عضو هیات علمی دانشگاه تهران و جانشین کمیسیون مشترک ngheisari@ut.ac.ir

الف: مقدمه

سیاست های کلی محیط زیست از آغاز ابلاغ عنوان تا نهایي شدن متن نظر مشورتی مجمع تشخیص مصلحت نظام یعنی در واقع مرحله قبل از ابلاغ متن نهایي سیاست ها مراحل مختلفي را در دبیرخانه مجمع و کمیسیون های تخصصی و مرتبط آن گذرانده است. در این نوشته سیر بررسی و نهایي سازی متن سیاست های پیشنهادی مورد بررسی قرار گرفته است. مرحله اول در تدوین سیاست ها استخراج محورها و مضامین سیاستی به منظور تدوین ایده اولیه سیاست ها است. در مرحله دوم ایده اولیه سیاست ها و چالش های موجود در این عرصه تدوین می گردد و پس از بررسی و نهایي شدن متن، ایده نهایي ابلاغ و فرآیند تدوین بندهای سیاستی پیشنهادی آغاز می شود. سیر بررسی به شرحی است ملاحظه می شود:

ب: محورهای بررسی ایده اولیه سیاست های کلی محیط زیست

نکات کلیدی و مباحثی که مبنای کلی سیاست ها و ایده آن در مقوله و موضوع محیط زیست قرار گرفته در ۹ محور و توسط کمیسیون زیربنایی و تولیدی دبیرخانه به شرح ذیل تنظیم شده است:

- ۱- آمایش سرزمین و مدیریت بهینه سرزمین و منابع زیستی مبتنی بر توان اکولوژیکی.
- ۲- بهینه سازی الگوی مصرف و تولید در مدیریت بهره برداری اصولی و پایدار از منابع پایه.
- ۳- کنترل منابع آلاینده و کاهش آلودگی ها، تامین سلامت و عدالت زیست محیطی.
- ۴- گسترش علوم، فناوری، تحقیقات و مطالعات محیط زیستی.
- ۵- حفاظت، احیاء و توسعه محیط زیست و تنوع زیستی در کشور.
- ۶- فرهنگ سازی و گسترش مشارکت عمومی و نهادسازی برای حفظ محیط زیست با تکیه بر آموزه های دینی.
- ۷- استانداردسازی شاخص های زیست محیطی و پایش مستمر آنها.
- ۸- هزینه های زیست محیطی و ارزش منابع زیستی در حساب های ملی.
- ۹- سازماندهی ساختار، روابط و نظام حقوقی، جایگاه مناسب و سطح تاثیرگذاری کشور در حفظ محیط زیست و تحولات آینده در سطوح منطقه ای و جهانی.

ج: ایده اولیه سیاست های کلی محیط زیست و چالش های آن ارائه شده توسط کمیسیون زیربنایی و تولیدی

پس از تنظیم محورها، ایده اولیه سیاست های کلی محیط زیست و چالش مرتبط با این حوزه توسط کمیسیون زیربنایی و تولیدی تهیه و ارائه شده است. ایده و چالش ها مربوطه به شرح ذیل است:

ایده:

«حفاظت محیط زیست با استفاده از الگوهای بومی و فرهنگ سازی بر اساس تعالیم اسلامی، مشارکت همگانی، عدالت اجتماعی و حداکثر اهتمام به سازگارسازی الگوی پیشرفت با محیط زیست می باشد که سیاست های کلی آن با ملاحظات زیر تهیه شود:

- ۱- رویکرد جامع و هماهنگ در سیاست گذاری قوانین و اجراء در طراحی و ساخت محیط زیست انسانی.
- ۲- حفاظت از منابع زیستی و پیشگیری از تخریب محیط زیست و پایش و مقابله با انواع آلودگی های تهدید کننده آن.
- ۳- مشارکت فعال و هدفمند در همکاری های زیست محیطی جهانی به ویژه منطقه ای.»

چالش ها:

- ۱- چالش مدیریتی که شامل ضعف در قانون، سیاست و اجرا می باشد و اینکه در این حوزه عزم ملی و بازدارندگی جدی وجود ندارد.
- ۲- چالش تعارض و ناسازگاری پیشرفت با محیط زیست و اینکه با توجه به در حال رشد بودن کشور ما، باید با ظرافت خاصی به مسئله محیط زیست پرداخت تا حرکت پیشرفت کشور کند نگردد..
- ۳- چالش ضعف در فرهنگ عمومی که شامل سبک زندگی (چه در بحث اسراف و چه عدم عدالت اجتماعی که اعم از عدالت زیست محیطی است) می شود، ما را به سمت تخریب محیط زیست سوق می دهد.
- ۴- بخشی از چالش ها در محیط زیست، وارداتی است. (مانند آسیب دیدن لایه ازن، گرم شدن کره زمین، ریزگردها و ...)

د: ایده پیشنهادی محیط زیست تهیه شده توسط کمیسیون مشترک

پس از اخذ و بررسی نظرات و دیدگاههای سازمان ها و نهادهای مرتبط ، ایده پیشنهادی در سه محور به شرح ذیل ارائه شده است:

۱- ایجاد عزم ملی در حفاظت از محیط زیست با رویکرد جامع و هماهنگ در سیاستگذاری ها، قوانین و اجراء در طراحی و ساخت محیط زیست انسانی.

۲- حفاظت از منابع زیستی و پیشگیری از تخریب محیط زیست و پایش و مقابله با انواع آلودگی های تهدید کننده آن.

۳- تغییرات اساسی در سبک زندگی به ویژه در شیوه ی تولید، توزیع و مصرف انرژی و آب.»

ه: ایده ابلاغی سیاست های کلی محیط زیست

ایده ابلاغی بیانگر جهت گیری کلان نسبت به موضوع است و نقشه راه تهیه و تدوین بندهای سیاستی و به مثابه یکی از اسناد نظارت بر حسن اجرای سیاست های کلی این حوزه می تواند تلقی شود. شرح دستورالعمل مربوط به تدوین بندهای سیاستی محیط زیست به شرح ذیل است:

« در اجرای فرآیند تعیین سیاست های کلی نظام ، ایده اولیه سیاست های کلی محیط زیست به شرح ذیل ایفاد می گردد. شایسته است پیشنهادی سیاست های کلی مربوط جهت بررسی در کمیسیون دائمی مشترک ارائه گردد.

با توجه به تعالیم حیات بخش اسلام در امر محیط زیست و چگونگی تعامل و سازگاری انسان با آن و با عنایت به اصل پنجاهم قانون اساسی که حفاظت محیط زیست را وظیفه عمومی تلقی نموده و رشد و تعالی نسل امروز و نسل های بعدی را منوط به حفاظت از منابع حیاتی می داند، سیاست های کلی محیط زیست در جمهوری اسلامی ایران به گونه ای تنظیم شود که تامین کننده امور زیر گردد:

۱- مدیریت جامع منابع حیاتی و تامین عدالت زیست محیطی

۲- طراحی و ساخت محیط زیست انسانی و کنترل انواع آلودگی های تهدید کننده آن، با رویکرد توسعه پایدار.

- ۳- پیشگیری از تخریب محیط زیست و حفاظت از منابع زیستی و پایش مستمر آن.
- ۴- گسترش اقتصاد سبز با استفاده از ظرفیت ها و توانمندی ها.
- ۵- لزوم تدوین منشور اخلاقی زیست محیطی مبتنی بر ارزش های اسلامی و تقویت و گسترش مشارکت فعالانه عمومی در امر محیط زیست .
- ۶- مشارکت فعال و هدفمند در همکاری های زیست محیطی منطقه ای و جهانی»

و: سیاست های پیشنهادی کمیسیون زیربنایی

- در مرحله پس از ابلاغ ابتدا کمیسیون زیربنایی بر اساس محورها و مضامین ایده ابلاغی موارد ذیل رابه عنوان بندهای پیشنهادی سیاستهای محیط زیست تهیه وارئه کرده است:
- ۱- آمایش و مدیریت سرزمین مبتنی بر توان زیست بوم از طریق :
- تدوین و ارتقاء شاخص های زیست محیطی و معیارهای حفظ و بهره برداری پایدار از منابع زیستی حیاتی کشور مانند آب، هوا، خاک، جنگل، مرتع و تنوع زیستی.
 - کنترل و ساماندهی کاربری های ناسازگار با محیط زیست و فعالیت های خارج از ظرفیت و توان زیست بوم .
 - ارزیابی محیط زیستی سیاست ها، برنامه ها و طرح های توسعه .
 - نظارت و پایش مستمر منابع زیستی و نحوه بهره برداری از آنها.
 - مدیریت راهبردی محیط زیست در سطوح ملی، منطقه ای و محلی .
- ۲- تامین عدالت زیست محیطی و استفاده پایدار از منابع زیستی با تاکید بر الگوهای مناسب تولید و مصرف از طریق :
- تجدیدنظر و اصلاح الگوهای تولید و مصرف مواد و منابع به ویژه آب، خاک و انرژی در کشور .
 - بهینه سازی و مدیریت مصرف منابع به ویژه مصرف انرژی و همچنین افزایش سهم انرژی های پاک و تجدیدپذیر در سبد انرژی کشور.

- برنامه ریزی، کنترل کیفیت و نظارت بر تخلیه و بازچرخانی و بهره برداری از پساب های شهری، صنعتی و کشاورزی.
 - بکارگیری دانش روز و بومی و فناوری های پاک در حوزه مدیریت منابع زیستی پایه و انرژی.
 - برخورد عادلانه آحاد مردم اعم از نسل های حاضر و آینده از محیط زیست سالم، امن و متعادل .
- ۳- پیشگیری از آلودگی و کنترل منابع آلاینده و تامین سلامت محیط زیست و ایمنی زیستی از طریق :
- ایجاد نظام پیشگیری و پایش منابع آلاینده محیط زیست اعم از آلاینده های شیمیایی، بیولوژیکی، فیزیکی و پرتوزا.
 - تدوین و اجرای برنامه جامع کاهش آلودگی هوا در کشور به ویژه در شهرهای بزرگ.
 - تدوین و اجرای برنامه جامع کاهش آلودگی های صوتی، نوری و بصری.
 - تدوین و اجرای برنامه جلوگیری از ورود آلاینده ها به ویژه پساب های صنعتی، شهری، روستایی و کشاورزی به منابع آب و خاک کشور.
 - تدوین و اجرای نظام مدیریت تولید، بازیافت و دفع پسماندها در کشور .
 - ارزیابی و نظارت بر استفاده از فناوری های زیستی در تولید محصولات و جلوگیری از تولید و عرضه محصولات ناسالم .
 - برنامه ریزی و کنترل انتشار گازهای گلخانه ای و مواد مخرب لایه اوزن.
 - مهار کانون های داخلی ریزگردها و همکاری منطقه ای با کشورهای منشاء ، جهت مدیریت کانون های تولید گردوغبار.
- ۴- حفاظت، احیاء و توسعه منابع طبیعی و تنوع زیستی و جلوگیری از تخریب محیط زیست از طریق :

- حفاظت از کوه‌ها، دریاها، دریاچه‌ها، سواحل، رودخانه‌ها، تالاب‌ها و حریم آنها.
- تامین حقایق و احیاء دریاچه‌ها و تالاب‌های در معرض خطر.
- جلوگیری از افت کیفیت منابع آب و بیلان منفی آب‌های زیرزمینی .
- حفاظت کامل از جنگل‌های طبیعی کشور و کاهش تدریجی بهره‌برداری از جنگل‌های شمال.
- بهره‌برداری پایدار از جنگل‌ها و مراتع کشور بر اساس اصل تولید مستمر و توان زیست بوم.
- جلوگیری از هرگونه تغییر کاربری در عرصه‌های جنگلی و فضای سبز کشور .
- شناسایی و احیاء زیستگاه‌های طبیعی در حال تخریب و حفاظت از گونه‌های جانوری و گیاهی در معرض انقراض.
- مدیریت جامع محیط زیست سواحل و آب‌های سرزمینی و حفاظت از تنوع زیستی ساحلی و دریایی.
- مدیریت و حفاظت از خاک و جلوگیری از تخریب و فرسایش آن .
- پیشگیری و مهار پدیده‌های بیابانزایی و مدیریت خشک سالی در کشور و مقابله با بلایای طبیعی.
- ارزیابی و پایش مداوم اثرات پدیده تغییر اقلیم و تمهیدات لازم به منظور پیشگیری و کاهش پیامدهای آن .
- ۵- نهادینه سازی فرهنگ و اخلاق محیط زیستی و افزایش آگاهی‌های عمومی و جلب مشارکت مردم برای حفظ و حمایت از محیط زیست از طریق :
- تقویت و توسعه فرهنگ و اخلاق و محیط زیستی با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی.
- ایجاد زمینه دسترسی همگانی به اطلاعات دقیق و صحیح محیط زیست کشور.
- افزایش آگاهی‌های زیست محیطی و ترویج فرهنگ محیط زیست با تاکید بر حمایت‌های ویژه دولت و رسانه‌های عمومی.

- حمایت از سازمان های مردم نهاد فعال و مروجین در حوزه محیط زیست .
- توانمندسازی شوراهای، نهادها و مقامات محلی برای مشارکت در تصمیم گیری های زیست محیطی .
- ۶- ارتقاء سطح دانش و آموزش محیط زیست و گسترش تحقیقات و فناوری های نوین از طریق :
- گسترش فرآیند پژوهش محوری در امور سیاست گذاری، برنامه ریزی و مدیریت محیط زیست.
- حمایت از فعالیت ها و تحقیقات کاربردی دانشگاه ها و سایر مراکز علمی و پژوهشی و دانش بومی در زمینه حفاظت محیط زیست .
- برنامه ریزی، تقویت و توسعه آموزش های عمومی و تخصصی محیط زیست در سطوح مختلف.
- ایجاد نظام جامع آماري و اطلاعات علمی و فناوری روزآمد در حوزه محیط زیست .
- حمایت فناوری های نوین سازگار با محیط زیست از جمله در زمینه کاهش آلودگی ها.
- ۷- استقرار نظام اقتصاد محیط زیست در کشور از طریق :
- ارزش گذاری اقتصادی زیست بوم ها و منابع پایه و برآورد هزینه های تخریب و آلودگی محیط زیست ناشی از طرح های توسعه و لحاظ آن در حساب های ملی.
- حمایت از سرمایه گذاری ها و مشاغل سازگار با محیط زیست و طراحی و اجرای ابزارهای حمایتی و تشویقی به منظور تحقق اهداف توسعه پایدار.
- بکارگیری ابزارهای اقتصادی در کنترل آلاینده ها و بهبود شاخص های محیط زیست .
- ۸- ارتقاء قابلیت ها و ظرفیت های حقوقی و ساختاری برای رسیدن به محیط زیست مطلوب از طریق
- فراهم نمودن قابلیت ها و ظرفیت های حقوقی و ساختاری لازم در قوانین و برنامه های توسعه .

ز: سیاست های پیشنهادی متناظر با ایده ابلاغی

پس از بررسی تطبیقی بندهای سیاستی پیشنهادی و محور های ایده ابلاغی نهایتاً برای هر یک از محورهای مندرج در ایده اولیه ابلاغی بند سیاستی متناظر و متناسب به شرح موارد ذیل برای طی مراحل بعدی در کمیسیون مشترک تهیه شده است:

محور اول: مدیریت جامع منابع حیاتی و تامین عدالت زیست محیطی

۱- آمایش سرزمین مبتنی بر توان زیست بوم و مدیریت منابع حیاتی (از قبیل هوا و آب و خاک و تنوع زیستی) و مدیریت انرژی (با اولویت انرژی های پاک و تجدیدپذیر)

۲- ایجاد نظام جامع مدیریت محیط زیست کشور در سطوح ملی، منطقه ای و شهری.

۳- تامین عدالت زیست محیطی برای برخورداری عادلانه آحاد مردم از محیط زیست سالم، متعادل و امن با حفظ حقوق نسل های آینده .

محور دوم: پیشگیری از تخریب محیط زیست و حفاظت از منابع زیستی و پایش مستمر آن

۴- حفاظت، احیاء، بهسازی، توسعه و بهره برداری پایدار و منطقی از منابع طبیعی تجدیدپذیر (مانند دریاچه، رودخانه، تالاب، جنگل، مرتع، حیات وحش) و مدیریت اکوسیستم های حساس و ارزشمند (از قبیل پارک های ملی و آثار طبیعی ملی) و ارتقاء آنها تا سطح استانداردهای بین المللی.

۵- تقویت نظام پیشگیری و ممانعت از تخریب محیط زیست و کنترل و پایش مستمر عوامل تهدید منابع زیستی.

۶- مقابله با عوامل تهدید زیستی و پدیده های نوظهور نظیر تغییرات اقلیم، گرد و غبار و خشک سالی.

محور سوم: طراحی و ساخت محیط زیست انسانی و کنترل انواع آلودگی های تهدید کننده با رویکرد توسعه پایدار.

۷- ساماندهی فعالیتهای و جهتگیری برنامه توسعه کشور بر پایه اصول توسعه خردمندانه و پایدار مبتنی بر رشد اقتصادی و عدالت اجتماعی و حفاظت محیط زیست و ارتقاء شاخصه های

زیست محیطی به منظور بهبود شرایط زیستی آحاد جامعه.

۸- پیشگیری از انواع آلودگیها و کنترل منابع و پایش عوامل آلاینده و تهدید کننده هوا، آب و خاک و تغییرات اقلیم و تقویت نظام مدیریت پسماندها از طریق طراحی و استقرار مدیریت محیط زیست انسان ساخت.

۹- تامین و تضمین سلامت محیط زیست انسانی از جمله محیط زیست شهری و روستایی با توجه به اصول و معیارهای جهانی مانند اصل های احتیاطی، پیشگیری و جبران خسارت و پرداخت توسط آلوده کننده.

محور چهارم : گسترش اقتصاد سبز با استفاده از ظرفیت ها و توانمندی ها

۱۰- استقرار و توسعه نظام اقتصاد سبز بر پایه همسویی و سازگاری با محیط زیست با بهره گیری از ظرفیت ها و توانمندی های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی کشور.

۱۱- تجدیدنظر در الگوی تولید و مصرف منابع، مواد و انرژی در کشور و مدیریت بهینه منابع زیستی در جهت گسترش اقتصاد سبز و در تعامل با اقتصاد مقاومتی به ویژه در بخش تقویت کننده ابعاد زیست محیطی.

۱۲- ارزش گذاری اقتصادی منابع زیستی (از قبیل آب، هوا، خاک، منابع طبیعی و زیست بوم ها) و برآورد هزینه های آلودگی و تخریب محیط زیست و لحاظ کردن ارزش ها و هزینه های مذکور در حساب های ملی و استقرار نظام حسابرسی زیست محیطی.

۱۳- حمایت از سرمایه گذاری سازگار با محیط زیست و طراحی و اجرای ابزارهای تشویقی و حمایتی اقتصاد محیط زیست از جمله عوارض و مالیات سبز.

محور پنجم : لزوم تدوین منشور اخلاقی زیست محیطی مبتنی بر ارزش های اسلامی و تقویت و گسترش مشارکت فعالانه عمومی در امر محیط زیست

۱۴- ترویج و نهادینه سازی فرهنگ و اخلاق زیست محیطی مبتنی بر ارزش ها و الگوهای ایرانی اسلامی و تدوین منشور اخلاق محیط زیست.

۱۵- ارتقاء سطح آگاهی، دانش و بینش زیست محیطی و گسترش آن در تمام سطوح و جامعه .

۱۶- گسترش و تقویت نهادهای مدنی و سازمان های مردم نهاد به منظور تعمیق سرمایه اجتماعی در زمینه محیط زیست و ارتقاء ظرفیت ها و توانمندی های جامعه برای بهبود شرایط محیط زیست .

ح: نظر مشورتی مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص سیاست های کلی محیط زیست

اعلام نظر مشورتی مجمع تشخیص مصلحت نظام مرحله پایانی تدوین سیاست های کلی محیط زیست در شورای مجمع تشخیص مصلحت نظام و کمیسیون های و کارگزاری های آن است. نظر مشورتی مجمع در ۱۶ بند به شرح موارد ذیل اعلام گردیده است:

۱- مدیریت جامع، هماهنگ و نظام مند منابع حیاتی (از قبیل هوا، آب، خاک، و تنوع زیستی) مبتنی بر توان و پایداری زیست بوم به ویژه با افزایش ظرفیت ها و توانمندی های حقوقی و ساختاری مناسب همراه با رویکرد مشارکت مردمی.

۲- ایجاد نظام ملی، هماهنگ و یکپارچه مدیریت محیط زیست از جمله با تقویت شورای عالی حفاظت محیط زیست.

۳- اصلاح شرایط زیستی به منظور برخوردار ساختن جامعه از محیط زیست سالم و رعایت عدالت و حقوق بین نسلی.

۴- پیشگیری و ممانعت از انتشار انواع آلودگی های غیرمجاز و جرم انگاری تخریب غیرقابل جبران محیط زیست و مجازات مؤثر و بازدارنده آلوده کنندگان و تخریب کنندگان محیط زیست و الزام آنان به جبران خسارت.

۵- پایش مستمر و کنترل منابع و عوامل آلاینده هوا، آب، خاک، آلودگی های صوتی، امواج و اشعه های مخرب و تغییرات نامساعد اقلیم و الزام به رعایت استانداردها و شاخص های زیست محیطی در قوانین و مقررات، برنامه های توسعه و آمایش سرزمین جهت توسعه پایدار.

۶- تهیه اطلس زیست بوم کشور و حفاظت، احیاء، بهسازی و توسعه منابع طبیعی تجدیدپذیر (مانند دریا، دریاچه، رودخانه، مخزن سدها، تالاب، آبخوان زیرزمینی، جنگل، خاک، مرتع و تنوع زیستی به ویژه حیات وحش) و اعمال محدودیت قانونمند در بهره برداری از این منابع متناسب با توان اکولوژیک (ظرفیت قابل تحمل و توان بازسازی) آنها براساس معیارها و شاخص های پایداری، مدیریت اکوسیستم های حساس و ارزشمند (از قبیل پارک های ملی و آثار طبیعی ملی) و حفاظت از منابع ژنتیکی نظیر گیاهی و جانوری.

۷- مدیریت تغییرات اقلیم و مقابله با تهدیدات زیست محیطی، نظیر بیابانزایی، گرد و

غبار به ویژه ریزگردها، خشک سالی و عوامل سرایت دهنده میکروبی و رادیواکتیو و توسعه آینده نگری و شناخت پدیده های نوظهور زیست محیطی و مدیریت آن.

۸- گسترش اقتصاد سبز با تاکید بر :

۸-۱- صنعت کم کربن، استفاده از انرژی های پاک، محصولات کشاورزی سالم و اورگانیک و مدیریت پسماندها و پساب ها با بهره گیری از ظرفیت ها و توانمندی های اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و زیست محیطی.

۸-۲- اصلاح الگوی تولید در بخش های مختلف اقتصادی و اجتماعی و بهینه سازی الگوی مصرف آب، منابع، مواد، انرژی و غذا در کشور.

۸-۳- توسعه حمل و نقل عمومی سبز و غیرفسیلی از جمله برقی و افزایش حمل و نقل همگانی به ویژه در کلان شهرها.

۸-۴- الزام دستگاه های ذیربط به استفاده از مواد سوختی سازگار با محیط زیست.

۹- تعادل بخشی و حفاظت کیفی آب های زیرزمینی از طریق اجرای عملیات آبخیزداری، آبخوانداری، مدیریت عوامل کاهش تبخیر و بهره برداری از آب های زیرزمینی و کنترل ورود آلاینده ها.

۱۰- استقرار نظام حسابرسی زیست محیطی در کشور با لحاظ کردن ارزش ها و هزینه های زیست محیطی (تخریب، آلودگی و احیاء) در حساب های ملی.

۱۱- حمایت و تشویق سرمایه گذاری ها و فناوری های سازگار با محیط زیست با استفاده از ابزارهای مناسب از جمله بهره گیری از مشوق های لازم.

۱۲- تدوین منشور اخلاق محیط زیست و ترویج و نهادینه سازی فرهنگ و اخلاق زیست محیطی مبتنی بر ارزش ها و الگوهای سازنده ایرانی - اسلامی و جهانی.

۱۳- ارتقاء مطالعات و تحقیقات علمی و بهره مندی از فناوری های نوآورانه زیست محیطی داخلی و خارجی و تجارب سازنده عمومی در زمینه حفظ تعادل زیست بوم ها و پیشگیری از آلودگی و تخریب محیط زیست .

۱۴- گسترش سطح آگاهی، دانش، بینش و حقوق زیست محیطی جامعه و تقویت فرهنگ

و معارف دینی، مشارکت و مسئولیت پذیری اجتماعی به ویژه امر به معروف و نهی از منکر برای حفظ محیط زیست در تمام سطوح و اقشار جامعه .

۱۵- افزایش نقش مسئولانه و قانونمند سازمان های مردم نهاد برای بهبود شرایط محیط زیست.

۱۶- تقویت دیپلماسی محیط زیستی با :

۱-۱۶- تلاش برای ایجاد و تقویت نهادهای منطقه ای برای حفظ محیط زیست از جمله مقابله با گرد و غبار و آلودگی های آبی .

۲-۱۶- توسعه مناسبات، جلب مشارکت و همکاری های هدفمند و تاثیرگذار دوجانبه، چند جانبه، منطقه ای و بین المللی در زمینه محیط زیست.

۳-۱۶- استفاده فعال از فرصت ها و مشوق های بین المللی در حرکت بسوی اقتصاد کم کربن و تسهیل انتقال و توسعه فناوری ها و نوآوری های مرتبط .